

stručni rad

UDK 929 Lorini P.
639.22/.23(262.3-11)

PETAR LORINI - UTEMELJITELJ SUVREMENOG RIBARSTVA U ISTOČNOM JADRANU

Perica CETINIĆ & Alen SOLDO

Institut za oceanografiju i ribarstvo, HR-21000 Split, P.P. 500

SAŽETAK

Ove godine navršava se 150 godina od rođenja Petra Lorinija, pučkog učitelja, vrhunskog ribarskog stručnjaka i unapreditelja ribarstva na istočnim obalama Jadrana. Djelo po kojem je Lorini najpoznatiji je svakako knjiga "Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora", koja je brojila 266 stranica i 69 crteža. U knjizi je po prvi put bila obrađena cjelokupna problematikaorskog ribarstva. To je djelo koje je i danas, nakon skoro cijelog stoljeća, u mnogo čemu uporabljivo, a može biti i koristan priručnik svakom tko se želi baviti problematikomorskog ribarstva. Uz ostale mnogobrojne članke, studije i radove iz problematikeorskog ribarstva koje je objavio, Lorini je kao priznati ribarstveni stručnjak bio prvi nadzornik ribarstva na istočnoj obali Jadrana, imenovan od strane Pomorske vlade u Trstu, a uz to i veliki zaštitnik živih bogatstava mora.

Ključne riječi: Petar Lorini, ribarstvo, živa bogatstva mora, životopis, Jadransko more

PETAR LORINI - FONDATORE DELL'ITTICA MODERNA NELL'ADRIATICO ORIENTALE

SINTESI

Ricorre quest'anno il centocinquantésimo anniversario della nascita di Petar Lorini - insegnante, esperto nonché promotore dell'ittica nell'Adriatico orientale. Senza dubbio, il suo lavoro più celebre è "Pesca e attrezzatura di pesca nelle acque costiere del mare Adriatico" che, in 266 pagine e 69 disegni, per la prima volta tratta la complessità della pesca in mare. Ancora oggi, dopo quasi un secolo, tale lavoro è altamente applicabile in diversi settori essendo anche un utile manuale per tutti gli interessati alla complessità della pesca in mare. A prescindere dal numero di articoli, studi e lavori inerenti l'ittica, Lorini, apprezzato esperto di ittica, è stato il primo ispettore di pesca nell'Adriatico orientale nominato dal cosiddetto Governo Marino di Trieste, ed allo stesso tempo un grande avvocato per quanto riguarda la conservazione delle risorse marine.

Parole chiave: Petar Lorini, ittica, risorse marine, biografia, mare Adriatico

UVOD

Ove godine navršava se 150 godina od rođenja Petra Lorinija (Sl. 1), pučkog učitelja, vrhunskog ribarskog stručnjaka i unapreditelja ribarstva na istočnim obalama Jadrana. U skladu s tim gledištem je i činjenica da je

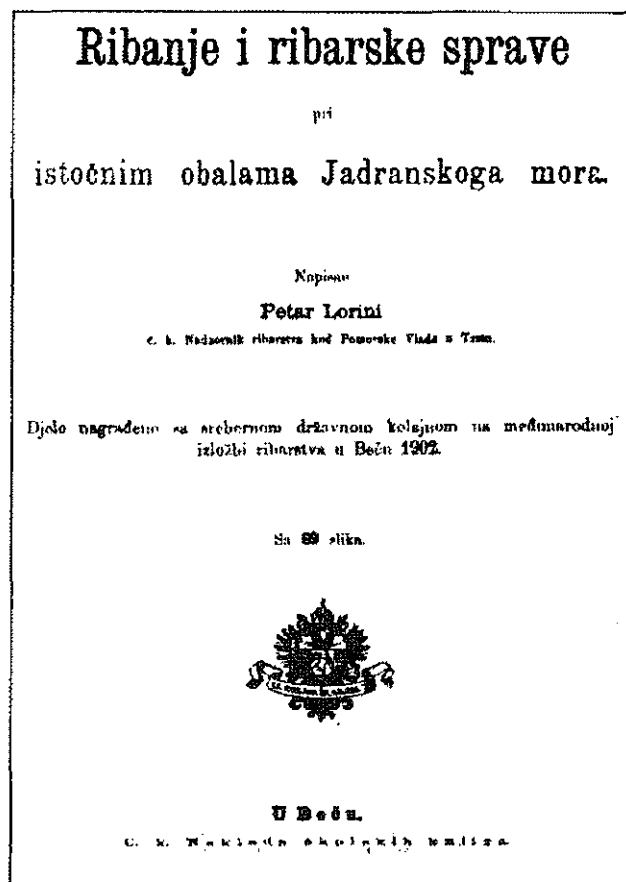
ime Petra Lorinija s opisom njegove djelatnosti uvršteno u iznimno značajnu knjigu "Zaslužni i znameniti Hrvati 925-1925", prvo djelo takve vrste u Hrvata. Na taj način, Petar Lorini se našao u društvu niza hrvatskih velikana, počevši od prvih hrvatskih knezova i kraljeva, banova i hercega, pa preko crkvenih dostojanstvenika i

Fig. 1: Petar Lorini as fishing inspector appointed by the so-called Marine Government in Trieste.

ŽIVOTOPIS

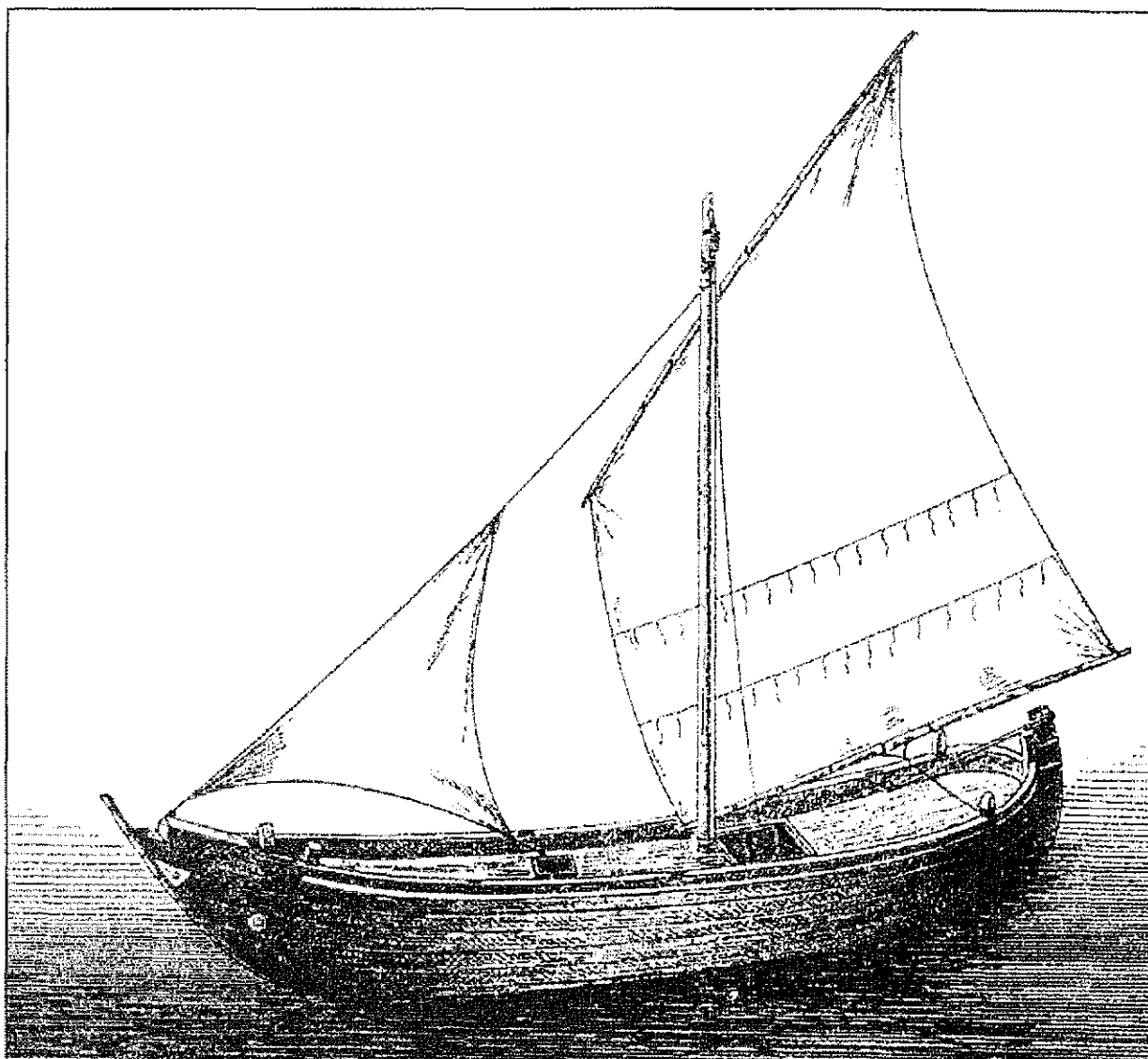
Petar Lorini je rođen 30. travnja 1850. godine u Salima na Dugom otoku, jednom od poznatijih ondašnjih ali i današnjih ribarskih središta na istočnoj obali

Sl. 2: Naslovna strana Lorinijeve knjige "Ribanje i ribar-ske sprave pri istočnim obalama Jadrana" izdane u Beču 1903. godine.

Fig. 2: Title page of Lorini's book "Fishing and Fishing Gear in the Coastal Waters of the Adriatic Sea" published in 1903 in Vienna.

Jadrana. Rođen u ribarskoj obitelji, već od malena odlazi u ribolov. Provođeci sa ribarima mnoge dane i noći, upoznaje se sa njihovim životom i potrebama, ali i problemima morskog ribarstva uopće. Počevši od predavanja u Kotoru, Korčuli i Salima, a službovao je i kao učitelj u vježbaonici Učiteljske škole u Arbanasima pokraj Zadra. Kao pučki učitelj, stalno je održavao kontakte sa ribarima od kojih je stjecao praktična ribarska iskustva. S obzirom da je znao nekoliko stranih jezika, imao je mogućnost praćenja strane literature te je time stjecao stručna znanja. Uslijed toga je bio ubrzo započinjao kao dobar poznavatelj problema vezanih za morsko ribarstvo. 1885. godine Pomorska vlada u Trstu mu je povjerila zadaću da istraži uzroke opadanja ulova ribe u Neretvi, prouči sustav lovljenja i predloži mjere za poboljšanje ribolova na tom području, na kojem je naglo opao ulov ribe nakon regulacije rijeke (Cetinić, 1997). Uspješno izvršenje te zadaće, kao i njegova

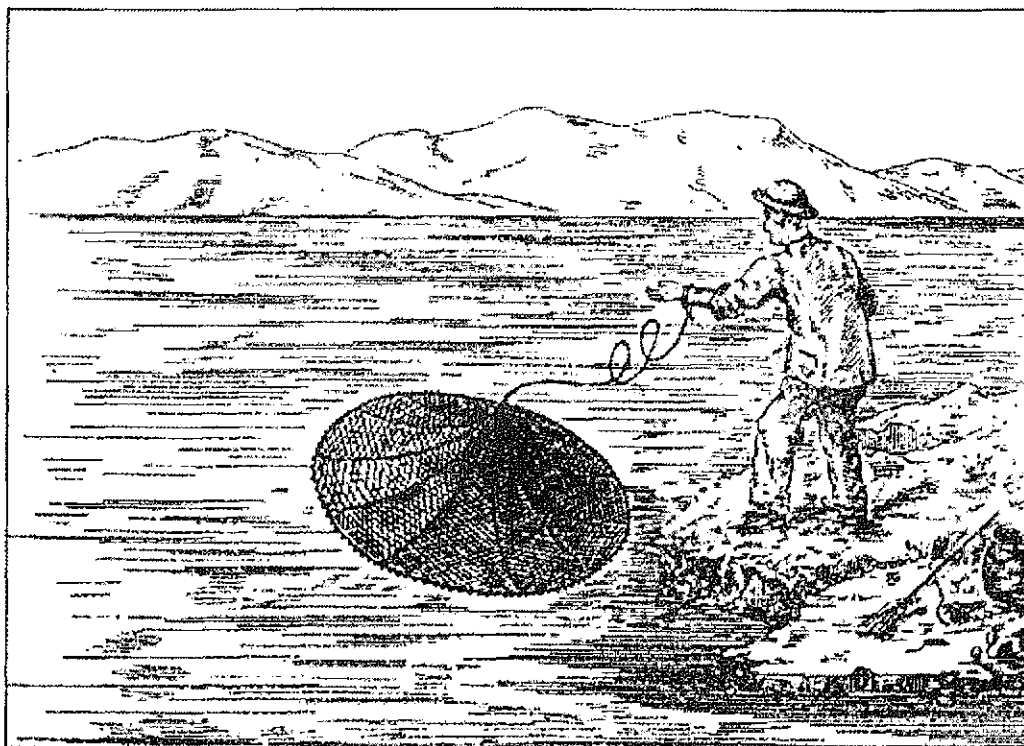

Sl. 3: Top - brodica upotrebljavana u Istri, Tršćanskom zaljevu i goriškoj obali.

Fig. 3: Typical boat used in Istria, in the Gulf of Trieste and in the coastal area of the province of Gorizia.

rastuća reputacija vrsnog ribarskog stručnjaka, zasigurno su pridonijeli njegovom postavljanju za prvog nadzornika ribarstva za Dalmaciju, Istru, Trst i Goričko područje u Pomorskoj vladi u Trstu 1897. godine. Od tog trenutka, Lorini je čitavo svoje veliko znanje i iskustvo posvetio unapređenju i razvoju morskog ribarstva i zaštiti živih bogatstava mora. Kao nadzornik ribarstva, postao je poznat kao dobar organizator i poznavatelj svih tadašnjih problema koji su se javljali u morskom ribarstvu. Interes u javnosti za njegov rad kao nadzornika za ribarstvo, pokazuje i činjenica da su u tadašnjim splitskim novinama "Jedinstvo" (br. 40 i 96/1897), bile objavljene vijesti o njegovom putovanju po Dalmaciji koje je poduzeo s ciljem što boljeg upoznavanja problema morskog ribarstva i poduzimanja

mjera za njegovo unaprjeđenje. Na dužnosti nadzornika ribarstva pri Pomorskoj vladi u Trstu ostaje sve do svog umirovljenja 1912. godine. Sudjelovao je na konferenciji o donošenju Konvencije o ribolovu u Jadranskom moru, koja je sklopljena između Kraljevine Jugoslavije i Italije 1921. godine, a ratificirana 1923. godine, poznatijom pod nazivom Brijunska konvencija (zbog njezina potpisivanja na tom otočju). Lorini se uzaludno protivio donošenju te konvencije kojom se omogućavalo talijanskim kočarima slobodan ribolov u kanalima unutrašnjih morskih voda istočnog sjevernog Jadrana, pri čemu su ostale zabilježene njegove riječi da "svatko neka lovi na svome" (Basioli, 1973b). Tijekom održavanja pregovora sa Talijanima, Lorini umire u Beogradu 17. srpnja 1921. godine.

Sl. 4: Sačmarica ili orcaš pri lovu - ribolovni alat koji se više ne upotrebljava.

Fig. 4: Sačmarica or orcaš fishing net - part of the gear that is no longer in use.

STRUČNI RAD

Najznačajnije djelo Petra Lorinija je svakako knjiga "Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora" (Sl. 2). To je djelo koje je i danas, nakon skoro cijelog stoljeća, u mnogo čemu uporabljivo a može biti i koristan priručnik svakom tko se želi baviti problematikom morskog ribarstva. Djelo je nastalo ponudom Pomorske vlade Loriniju da napiše knjižicu o morskome ribarstvu. Lorini je, nakon pet godina pisanja, izdao knjigu 1903. godine u Beču, koja je još neobjavljena, godinu dana prije, na međunarodnoj izložbi ribarstva u Beču bila nagrađena srebrnom državnom kolajnom. Knjiga je brojala 266 stranica i 69 crteža. U knjizi je po prvi put bila obrađena cjelokupna problematika morskog ribarstva: važnost ribarstva, fizičke prilike Jadranskog mora kao što su morsko dno, dubina, gustoća i slanost, prozirnost, modrina i svjetlucavost mora, temperatura i morske struje, kao i fauna Jadranskog mora. Naveo je latinske, hrvatske, talijanske i njemačke nazive za komercijalno važne morske organizme među kojima je 6 vrsta morskih sisavaca, dvije vrste kornjača, 300 vrsta riba, 15 vrsta glavonožaca, 11 vrsta puževa, 30 vrsta školjkaša, 10 vrsta rakova, 5 vrsta ježeva i zvjezdaca, dvije vrste koralja i meduza i dvije vrste spužvi, a za komercijalno najvažnije morske organizme (preko stotinu vrsta) dao je i podatke o njihovom razmnožavanju. Posebna pozornost u knjizi je posve-

cena ribarskim plovilima (Sl. 3) i ribolovnim alatima, koji su se tada upotrebljavali u morskome ribolovu, načinima njihove uporabe, izradi i čuvanju od propadanja, te ribarenju stranih ribara u domaćim vodama. Neki od tih ribolovnih alata više nisu u upotrebi, pa da ih Lorini nije opisao u svojoj knjizi, za njih danas vjerojatno ne bismo ni znali (Sl. 4).

Lorini je također u knjizi posvetio veliku pozornost obrtnom ribarstvu, kao što su lov srdele i tuna, lov u kulturi školjkaša, koralja i spužava. Opisao je i problematiku priređivanja morskih proizvoda za trgovinu, ribanje u lagunama i ribnjacima na moru, te lov nekih komercijalno važnih vrsta riba.

Posebno poglavlje u knjizi čini ribarsko zakonodavstvo, čije su mnoge odredbe i danas aktualne, tako da bi svatko tko se bavi zakonskim reguliranjem problematike gospodarenja živim bogatstvima mora trebao pročitati sve one pravilnike, pravila, odredbe i okružnice što ih je Lorini iznio u svojoj knjizi.

U posljednja dva poglavlja knjige, Lorini se bavi problemima vezanim za zaštitu živih bogatstava mora, imenuje uzroke osiromašenja mora, a ujedno daje i svoje prijedloge i mjere za unaprijeđenje i podizanje morskog ribarstva. Iz tog dijela knjige stajalište Lorinija se može najbolje predstaviti njegovim rečenicama: "U moru ne treba da sijemo, pošto na sjetvu misli priroda sama, preko nevjerojatne sposobnosti rasplodivanja svih riba. Nama je na moru dosta žeti, ali po pravim kri-

terijima, da to bude razborita žetva, a ne samo hranje, iza kojeg ostaje pustoš".

Da je Lorini bio veliki pobornik pravilnog gospodarenja živim bogatstvima mora, govori i podatak da je za vrijeme njegovog službovanja na dužnosti nadzornika ribarstva preinačen poznati Dandoloov dekret o ribolovu iz 1808. godine i zamijenjen novim Pravilima ljetnog ribolova, čije su mnoge odredbe i danas na snazi (Basioli, 1973a).

Lorini je pored svoje knjige (čija je poglavlja stalno nadopunjavao i ponovno tiskao) objavio i niz drugih radova, studija i članaka iz problematike morskog ribarstva koji su bili tiskani pojedinačno ili u ondašnjim novinama i časopisima ("Zadugar", "Smotra dalmatinska", "Narodni list", "Lovačko-ribarski vjesnik", "Novo doba", "Glasnik Hrvatskog prirodoslovnog društva" i mnogi drugi). Određene studije nisu bile samo za tadašnje područje Austro-Ugarske monarhije, već su bile rađene i za potrebe Italije gdje je također bio prepoznat kao vrhunski ribarstveni stručnjak (Petešić, 1973).

Veliki broj ideja i preporuka koje je objavljivao Lorini su poslije poslužile kao temelj ne samo za donošenje zakona koji se tiču ribarstvene problematike, već su svoju primjenu našle i u pomorskim djelatnostima i financijskom poslovanju vezanom za te djelatnosti (Petešić, 1973).

Veliki doprinos Lorinija na unapređenju morskog ribarstva jest i organiziranje prvog ribarskog tečaja za učitelje u Komiži na otoku Visu 1897. godine, gdje je bio i

jedini predavač (Božanić-Bezić, 1972). 1898. godine rukovodi pokusima koji su se odnosili na primjenu acetilenskih i petrolejskih svjetiljki u ribolovu, koje su za tadašnje prilike bile znatan korak naprijed u poboljšanju ulova male plave ribe uporabom osvijetljenja, s obzirom da se do tada za osvijetljenje koristilo drvo bora.

1907. godine konstruirao je novu mrežu plivaricu za lov male plave ribe na otvorenom moru, koja je 1908. godine bila izložena na izložbi ribarstva u Kopru. Za izradu modela te mreže Loriniju je 1910. godine u Kopru dodijeljena i počasna diploma. Kasnije je, po toj maloj mreži, Lorini u Trstu izradio veliku mrežu plivaricu, koja je po njemu nazvana "mreža Lorini" i kojom je obavljao ribolov u Salima (Grandov, 1960).

Lorini se bavio i problematikom sve težeg plasmata usoljene ribe, tako da je propagirao i pomagao izgradnju tvornica za preradu ribe, kojih je u vrijeme njegova službovanja kao ribarskog nadzornika do njegova umirovljenja izgrađeno oko dvadesetak (Basioli, 1973a).

Inicirao je i sudjelovao u upravi više društava vezanih za poslove ribarstva, pomorstva i poljoprivrede.

Kada danas sa tolike vremenske udaljenosti, možemo kritički ocjenjivati i objektivno vrednovati rad i djelo Petra Lorinija, trebamo ustvrditi da je njegov doprinos razvoju i unapređenju morskog ribarstva, kao i zaštiti živih bogatstava mora veoma značajan, te ga se stoga, s pravom može smatrati utemeljiteljem suvremenog morskog ribarstva na istočnom Jadranu.

PETAR LORINI - FOUNDER OF MODERN FISHERIES IN THE EASTERN ADRIATIC

Perica CETINIĆ & Alen SOLDO

Institute of Oceanography and Fisheries, HR-21000 Split, P.O. BOX 500

SUMMARY

A century and a half will pass this year since the birth of Petar Lorini - a teacher, a true expert in fisheries, and its promoter in the Eastern Adriatic. His most renowned work is no doubt "Fishing and Fishing Gear in the Coastal Waters of the Adriatic Sea" covering 266 pages and 69 drawings, in which the entire complexity of sea fishing was dealt with for the very first time. It is certainly the work that is even at present, after almost an entire century, highly applicable in many respects and can be at the same time a useful manual for all those who are interested in the complexity of sea fishing. Apart from a number of his other published articles, studies and works dealing with the subject of fisheries, Lorini was, as an acknowledged fishing expert, the first fishing inspector in the eastern waters of the Adriatic Sea, appointed by the so-called Marine Government in Trieste, and at the same time a great advocate concerning the conservation of the living resources of the sea.

Key words: Petar Lorini, fisheries, living resources of the sea, biography, Adriatic Sea

LITERATURA

Basioli, J. (1973a): Petar Lorini i njegovo djelo. Morsko ribarstvo, 25(1), 1-3.

Basioli, J. (1973b): Petar Lorini i Brionska konvencija o ribolovu. Morsko ribarstvo, 25(2), 79-83.

Božanić-Bezić, N. (1972): Prvi tečaj pomorskog ribarstva za pučke učitelje. Školski vjesnik, 21(2), 155-159.

Cetinić, P. (1997): Doprinos Petra Lorinija razvoju hrvatskog morskog ribarstva. Tisuću godina prvog spomena ribarstva u Hrvata, Zagreb, 309-317.

Grandov, Š. (1960): Mriža Lorini – prilog historiji plivarice i historiografiji Petra Lorinija. Morsko ribarstvo, 12(10), 158-159.

Petešić, Č. (1973): Petar Lorini i ribarstvo. Morsko ribarstvo, 25(3), 126-131.